

Національно-культурний аспект перських народних казок

Амін Хадемлі (Іран)

Науковий керівник – доц. Л.С. Безкоровайна

ХНАДУ

Казки – це оповідний твір усної народної творчості про вигадані події. Казки, як і народні пісні, прислів'я, приказки та загадки, – один із основних жанрів фольклору.

У давнину казки складали талановиті люди з народу. Їхні імена ми не знаємо, тому що казки не записували, а передавали усно, від однієї людини до іншої, від одного покоління до іншого.

Розповідаючи казку, кожен оповідач, або казкар, щось змінював, видаляв або додавав від себе, щоб казка стала ще цікавішою привернула більше уваги слухачів. Тобто казки виникли у самому народі і століттями передавалися з вуст у вуста, обростаючи мотивами залежно від того, де їх розповідали і хто розповідав. З цієї причини ми й говоримо, що автор казок, а також пісень, прислів'їв, приказок та загадок – народ.

Усні твори, створені народом, висловлюють його думки, почуття, мрії та надії. Знайомство зі скарбами народної творчості допомагає глибше пізнати культуру та традиції народу. Перські народні казки своєю багатогранністю та глибокою поетичною яскраво й образно демонструють багату духовну культуру Ірану, а отже є надбанням народу цієї країни.

Перські казки залежно від сюжету та від дійових осіб традиційно можна розділити на три цикли: чарівні казки, новелістичні (побутові) казки та казки про тварин. Особливо цікаві чарівні казки зі своїми незвичайними перетвореннями, пригодами та персонажами.

Перські казки демонструють нам своєрідність усної народної творчості і водночас показують, що перський фольклор – це унікальне явище. З іншого

боку, перські казки дуже часто являють собою національний варіант загальносвітової казкової творчості, що розвинувся на основі спільних для більшості народів світу первісних уявлень і вірувань. Таким чином, сюжети багатьох перських казок належать до так званих мандрівних сюжетів, тобто таких, які мають аналоги у фольклорі декількох або навіть багатьох народів. Наприклад, перські казки «Шангул і Мангул», «Лелека-хаджі та лисиця-шейх» схожі за сюжетом з українськими народними казками «Вовк і семеро козенят» та «Журавель і лисиця». Однак фольклор кожної країни має свої особливості та несе у собі самобутні риси національної культури свого народу.

Це легко побачити на прикладах персонажів, які діють у перських казках: їхні герої – це шахи, візирі, дервіші; за міфологічними образами – діві, пері, шайтани; за побутовими деталями, рослинами, тваринами та птахами, а також пейзажами, характерними саме для Ірану.

Так, наприклад, герої перських казок, виходячи межі міста, потрапляють у степ чи пустелю. Мандрівники зупиняються перепочити, як правило, біля струмка оази, в тіні дерев. Герої казок часто ховаються від ворогів у руїнах; і дійсно, в Ірані часто зустрічаються старі поселення, покинуті жителями і перетворені часом на руїни. Ми добре знаємо, що саме на території сучасного Ірану знаходяться рештки стародавніх поселень, яким тисячі років (наприклад, м. Суза, історія якого сягає майже, а за деякими джерелами – понад 10 тис. років).

Для перських чарівних казок характерна своєрідна цифрова символіка. Щасливими числами в перських народних казках вважаються сім і сорок: сім дверей; сім синів або сім дочок; сорок рабів і сорок розбійників. Числа сім та сорок традиційно вважаються в Ірані магічними.

Перські казки мають певну композицію: вони зазвичай починаються з традиційного зачину: «Було чи не було...», а завершуються традиційною кінцівкою-настановою: «Як вони досягли своєї мети, так і ви досягнете своєї!»

Головними героями більшості перських казок є принц і дочка шаха – принцеса. Ці герої виступають носіями добра, вони благородні, сміливі та кмітливі. У казках головні персонажі чинять численні подвиги, долають безліч перешкод, перемагають підступних і злих ворогів.

Героям зазвичай допомагають тварини – наприклад, чарівний птах Сіморг, а також голуби, морський коник, корова тощо. Герої видобувають або отримують у дар незвичайні предмети, за допомогою яких борються з ворогами: палицю, чарівний котел, килим-літак, лікувальне дерево і подібне.

Злі сили, що діють у перських казках, мають різний вигляд: це дракони, дєві, шайтани, злі старі, віроломні служниці. Наприкінці казки вони завжди отримують за заслуги, їх справедливо карають за всі вчинені злочини. Добро перемагає зло – такий загальний висновок всіх казок.

Таким чином, перські казки з'явилися в умовах тісної взаємодії з іранською культурою, яка з давніх-давен мала автентичне мистецтво: своєрідний живопис, унікальну архітектуру, неповторну музику. Перські народні казки несуть у собі скарби великої мудрості, яка накопичувалася поколіннями. Казки вчать нас ширше дивитися світ, відкривають нам важливі життєві істини.

Фольклор – чарівний ключ до серця кожного народу, до взаємного розуміння народів світу. А відтак перські казки є невід'ємною частиною світової культури.

Література:

1. Іранські народні казки / Перекл. з перської, упорядкув. Р. Гамади. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 232 с.
2. Ребрик О. Перські народні казки у контексті українських фольклористичних досліджень / О. Ребрик. // Народознавчі зошити. – №5 (113). – 2013. – С. 819-826